

Instytut Pamięci Narodowej - Lublin

<https://lublin.ipn.gov.pl/pl5/aktualnosci/65773,Konferencja-naukowa-Aparat-bezpieczenstwa-w-perspektywie-antr-opologii-wladzy-i-a.html>
26.04.2024, 05:47

Konferencja naukowa „Aparat bezpieczeństwa w perspektywie antropologii władzy i antropologii organizacji” - Kowary, 20-22 lutego 2019

Badania w zakresie funkcjonowania aparatu bezpieczeństwa w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej zaczynają powoli obejmować coraz to nowe, często nieoczywiste dotąd, a przez to zaskakujące przestrzenie badawcze. Zdecydowanie niewystarczające są już dziś same ustalenia faktograficzne, jak również traktowanie materiałów pozostawionych przez dawną bezpiekę jako exemplum w klasycznych studiach z zakresu historii państw i tworzących je społeczeństw. Ambicją szeregu badaczy stały się coraz śmielsze próby odpowiadania na pytania o mechanizmy funkcjonowania władzy komunistycznej, o subtelne, niezwykle złożone i wielostronne relacje ludzi sprawujących władzę z ludźmi, w imieniu których formalnie owa władza była sprawowana, o dalekosiężne skutki (społeczne, kulturowe, gospodarcze, polityczne), jakie ideologia i totalitarna praktyka bolszewicka wywarły na współczesny nam świat. Na eksploracje sięgające w nazwane obszary pozwalają zarówno wielkość, jak i różnorodność materiału źródłowego pozostawionego przez komunistyczne organy bezpieczeństwa, w tym te, które przechowywane są w archiwach Instytutu Pamięci Narodowej. Mogą one swym bogactwem zaspokajać potrzeby badawcze zarówno historyków czy językoznawców, jak i coraz częściej socjologów oraz antropologów kultury, psychologów itd.

Od kilku lat wrocławski oddział Instytutu Pamięci Narodowej, wraz ze współpracującymi w tym zakresie instytucjami, przede wszystkim Katedrą Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego, Instytutem Historii UMCS w Lublinie, aktywnie uczestniczy w formowaniu nowatorskiego na skalę światową spojrzenia na problem funkcjonowania komunistycznego aparatu bezpieczeństwa. Zorganizowano dotychczas dwie konferencje naukowe, z udziałem badaczy nie tylko z Polski, ale też zagranicy. Materiały z tych konferencji zostały opublikowane w formie tomów studiów („W stronę antropologii bezpieki” oraz „Antropologia donosu”). Kontynuując rozpoczęte wiele lat temu badania, chcielibyśmy zaprosić Państwa do udziału w trzeciej edycji konferencji „W stronę antropologii bezpieki”. Tym razem chcielibyśmy skoncentrować się na dwóch wzajemnie uzupełniających się perspektywach – antropologii władzy i antropologii organizacji, traktując je jako źródła inspiracji do analizowania działalności organów bezpieczeństwa komunistycznego państwa z jednej strony, ale także skutków tej działalności, które odczuwamy w jakimś wymiarze do dnia dzisiejszego. Ta ostatnia kwestia nie dotyczy tylko sfery pamięci (czasami pamięci o martyrologii), ale także sfery, którą można byłoby określić poziomem zaufania społecznego do instytucji władzy, obywatelskiej partycypacji w rządzeniu czy wreszcie doszukiwaniu się ukrytych mechanizmów funkcjonowania społeczności lokalnych, istnienia niejawnych grup interesu, nacisku itp.

PROGRAM

20 lutego 2019 r.

Przyjazd i zakwaterowanie uczestników konferencji

21 lutego 2019 r.

9.00: Otwarcie konferencji: dr Andrzej DROGOŃ (Dyrektor Oddziału IPN we Wrocławiu)

Sesja I (9.10 - 12.10): Ludzie systemu

Moderator: dr hab. Robert KLEMENTOWSKI, prof. UWr

- dr Paweł WAROT (IPN Białystok), Tajemnica TW ps. „X-1”
- dr hab. Piotr KARDELA (IPN Białystok), Redaktor "Panoramy Północy" Ludmiła Gutkowska - tw. ps. "Lemska"
- dr Joanna ŻELAZKO (IPN Łódź), Obcy wśród swoich. „Wtyczki” żołnierzy II konspiracji w łódzkim UB
- dr Daniel CZERWIŃSKI (IPN Gdańsk), Udział w wojnie domowej w Hiszpanii jako element decydujący o służbie w aparacie bezpieczeństwa

Transmisja na kanale IPNtv: https://www.youtube.com/watch?v=mOJ823GYU_M

Przerwa kawowa 10.30 - 10.50

- dr Witold BAGIEŃSKI (IPN Warszawa), Funkcjonariuszki wywiadu cywilnego Polski Ludowej
- Andrzej CZYŻEWSKI (IPN Łódź), Pułkownik Walichnowski na tropie...
- Paweł SZTAMA (IPN Warszawa / UMCS w Lublinie), Julia Brystygier i Józef Różański. Różne czy podobne sposoby zarządzania pionami bezpieki?
- dr Justyna DUDEK (IPN Lublin), Konflikt władzy? Spór między I sekretarzem KW PZPR w Lublinie a szefem WUBP w Lublinie w 1949 r.

Transmisja na kanale IPNtv: <https://www.youtube.com/watch?v=22iAqt7k5kE>

Przerwa 12.10 - 12.30

Sesja II (12.30 - 14.00): Oblicza panoptikum

Moderator: Agnieszka KLARMAN

- dr Zbigniew BERESZYŃSKI (PIN Instytut Śląski w Opolu), Policyjna proteza niewidzialnej ręki rynku”. Aparat bezpieczeństwa w społeczno-gospodarczej rzeczywistości PRL
- Krzysztof ŁAGOJDA (IPN Wrocław / Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego), Znęcanie się i tortury w aresztach Urzędu Bezpieczeństwa (1945-1956). Perspektywa sprawcy i ofiary
- dr Anna M. JACKOWSKA (badaczka niezależna), Modelowy portret attachatu wojskowego PRL na przykładzie placówki paryskiej (1945-1989). Próbowania odtworzenia struktury, funkcjonowania attachatu oraz jego składu osobowego w prozopograficznym ujęciu
- dr Jacek JĘDRYSIAK (Uniwersytet Wrocławski / Wojskowe Biuro Historyczne im. gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego), Reakcje władz wojskowych na przypadki odmów złożenia przysięgi przez dysydentów przymusowo wcielonych do Sił Zbrojnych PRL w latach 70. i 80. XX w.

Transmisja na kanale IPNtv: <https://www.youtube.com/watch?v=H3ijcgMrJto>

Przerwa obiadowa 14.00 - 15.00

Sesja III (15.00 - 18.00): W kręgu instrumentarium „bezpieki”

Moderator: dr hab. Jarosław SYRNYK, prof. UW r

- prof. dr hab. Bogusław GÓRKA (Uniwersytet Gdański), Dowodzenie współpracy w nawiązaniu do jej zaprzeczania (na wybranym przykładzie)
- prof. dr hab. Tadeusz WOLSZA (Instytut Historii PAN w Warszawie / Instytut Nauk Politycznych Uniwersytet Kazimierza Wielkiego), Problem czasu wolnego więźniów

w warunkach pobytu w zakładzie karnym lub obozie pracy (do 1956 r.)

- Agnieszka KLARMAN (IPN Wrocław), Portrety strażników ładu społecznego na wybranych przykładach prozy XIX w.
- doc. dr Michal SMIGEL (Universita Mateja Bela, Banska Bystrica, Słowacja) Národná bezpečnosť a jej nasadenie proti oddielom Ukrajinskej povstaleckej armady na území Slovenska v rokoch 1945 - 1947

Transmisja na kanale IPNtv: <https://www.youtube.com/watch?v=bm3Q1kt3vXw>

Przerwa 16.20 - 16.40

- dr hab. Danuta JASTRZĘBSKA-GOLONKA, prof. UKW (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy), Język dokumentów resortu bezpieczeństwa w latach 1944-1956
- dr Małgorzata MISIAK (Uniwersytet Wrocławski), Język dokumentów Służby Bezpieczeństwa
- dr hab. Robert KLEMENTOWSKI, prof. UW r (IPN Wrocław / Uniwersytet Wrocławski) Funkcjonariusze służb specjalnych jako „wspólnota praktyków”

Transmisja na kanale IPNtv: <https://www.youtube.com/watch?v=1op3XqRcWx4>

22 lutego 2019 r.

Sesja IV (8.30-11.00): W stronę antropologii bezpieczeństwa

Moderator: dr hab. Robert KLEMENTOWSKI, prof. UW r

- Martin GUMIELA (Univeristy of Vienna), „Całe życie walczyłem o wyzwolenie klasy robotniczej” – czyli koncepcja moralności pracowników ludowego aparatu represji
- dr hab. Monika GOLONKA-CZAJKOWSKA (Uniwersytet Jagielloński), Anatomia konfliktu. O możliwościach wykorzystania dokumentacji lokalnego aparatu bezpieczeństwa w badaniach nad współczesnymi wyobrażeniami o Józefie Kurasiu „Ogniu” i jego podkomendnych
- dr Maciej ZAKRZEWSKI (IPN Kraków / Uniwersytet Papieski im Jana Pawła II w Krakowie), Franz Maurer – nieprawe dziecię „Nieprzekupnego”. Studium o pragmatyzacji aparatu bezpieczeństwa
- dr hab. Patryk PLESKOT (IPN Warszawa / Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Oświęcimiu), W „butach” esbeka. Kilka refleksji na temat konfliktu emic - ethic w badaniach nad aparatem bezpieczeństwa PRL

Transmisja na kanale IPNtv: <https://www.youtube.com/watch?v=9uxZqxMXvjk>

Przerwa kawowa 9.50 – 10.10

dr Daniel WICENTY (IPN Gdańsk / Uniwersytet Gdański), Kryteria sukcesu operacyjnego SB w latach 70. i 80. Założenia, praktyka i skutki

dr hab. Jarosław SYRNYK, prof. UWrocław (Uniwersytet Wrocławski / IPN Wrocław), Garetha Morgana „obrazy organizacji” a badania komunistycznego aparatu bezpieczeństwa

prof. dr hab. Krzysztof BRZECHCZYN (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu / IPN Poznań), Anatomia spiskowych teorii dziejów. Próba rekonstrukcji metodologicznej

Transmisja na kanale IPNtv: <https://www.youtube.com/watch?v=dmhe3rYu9sw>

Wykład specjalny: 11.15 – 12.00

prof. Amir WEINER (Stanford University) – The KGB: An Autobiography

Panel podsumowujący (12.00-14.00): Perspektywy historii: między estetyką, nauką i polityką

Transmisja na kanale IPNtv: <https://www.youtube.com/watch?v=Vr7G1yBoZxM>

Moderator: dr hab. Jarosław SYRNYK, prof. UWrocław

Paneliści:

dr hab. Anna MALEWSKA-SZAŁYGIN

prof. dr hab. Jerzy EISLER

prof. dr hab. Włodzimierz SULEJA

dr Daniel WICENTY

Dyskusja z udziałem wszystkich uczestników konferencji

Zagadnienia:

1. Wokół myśli ks. prof. Stanisława Kamińskiego: jak na „serio, poprawnie, trafnie, zasadnie i rozstrzygalnie” formułować pytania badawcze w kontekście zasobu źródłowego przechowywanego w IPN?
2. Perspektywa antropologiczna w badaniach komunistycznego aparatu bezpieczeństwa – „zagęszczanie opisu” czy „modna bzdura”?
3. Historia jako nauka praktyczna: jak bronić niezależności badań naukowych w obszarze historii?

Zakończenie konferencji: godz. 14.00

Kontakt:

dr hab. Jarosław Syrnyk

tel. (0-71) 326-97-57

jaroslaw.syrnyk@ipn.gov.pl